

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28)

Ert diarienummer U2020/02667/S

Förvaltningsrätten i Göteborg har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på förslaget.

Skolplaceringsbeslutens överklagbarhet

Utredningen föreslår att skolplaceringsbeslut inte ska kunna överklagas. Analysen avseende placeringsbesluts överklagbarhet i förhållande till Europakonventionen utgår från rätten till en viss skolplacering, den önskade (s. 301-303). Förvaltningsrätten instämmer i utredningens slutsats i den delen.

Det finns dock andra aspekter att beakta. Exempelvis har en elev enligt skollagen rätt till en skola i rimlig närhet till hemmet. Det har förut varit möjligt att genom laglighetsprövning få denna fråga individuellt prövad när kommunen är huvudman, en möjlighet som enligt förslaget tas bort. Vid Skolverkets prövning av urvalsgrunderna som utredningen föreslår ska Skolverket inte granska hur kommunen tillgodoser rätten till en skolplacering i rimlig närhet till hemmet (s. 296). Frågan om placeringsbeslutens överklagbarhet i förhållande till Europakonventionen har inte analyserats utifrån detta perspektivet. Det borde därför övervägas om frågan om skolplaceringsbesluts överklagbarhet i relation till Europakonventionen ska analyseras ytterligare.

Prövningen av urvalsgrunderna

Det är tydligt i förslaget att ett överklagande av Skolverkets avslagsbeslut angående huvudmäns anmälan om urvalsgrunder ska överklagas enligt förvaltningslagen. Utredningen anför dock återkommande att Skolverkets prövning endast ska utgå ifrån om urvalsgrunderna är tillåtna och inte strider mot diskrimineringslagstiftningen eller annan författning (se t.ex. s. 295-297, 300 och 666-667). När det gäller kvot ska dock en särskilt noggrann prövning göras om bl.a. syftet med urvalsgrunden uppnås (se t.ex. s. 295 och 672). Förvaltningsrätten anser att uttalandena i utredningen gör att det är oklart vad det är för prövning som Skolverket och i förlängningen förvaltningsdomstolarna ska göra. Det bör ytterligare övervägas och förtydligas vilken slags prövning av urvalsgrunderna som ska göras.

Vad särskilt gäller urvalsgrunden kvot anför utredningen att det är svårt att utforma en kvot på ett sätt som omfattar rätt grupp, inte strider mot diskrimineringslagen och inte verkar stigmatiserande för eleven (s. 364). Förvaltningsrätten instämmer i utredningens bedömning i den delen. Dessutom måste urvalsgrunden vara tillräckligt klar och precis för att den ska kunna tillämpas i ett automatiserat beslutssystem. Någon större ledning hur en godkänd kvot kan se ut och hur den ska kunna tillämpas i ett automatiserat system ger inte utredningen. Mot bakgrund av oklarheterna kring urvalsgrunden kvot bör det påtalas och understrykas svårigheterna att pröva dessa frågor vid en domstolsprövning.

Förvaltningsrätten bedömer vidare att kommunens beslut om urvalsgrunder som anmäls till Skolverket torde kunna domstolsprövas genom en laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen.

Utredningen föreslår dels att Skolverket ska etablera sig regionalt dels att Statens skolverk ska fatta beslut om urvalsgrunder. Det får anses oklart om besluten om urvalsgrunder formellt ska fattas av Statens skolverk eller Skolverket regionalt. Någon särskild forumbestämmelse föreslås inte i förslaget. Av den allmänna forumbestämmelsen i 14 § andra stycket lagen

om allmänna förvaltningsdomstolar (1971:289) följer att ett beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats, om det inte för ett visst slag av mål föreskrivs annat i lag eller förordning. Den allmänna forumbestämmelsen är svårtillämpad och leder ofta till problem när det är oklart om det är huvudkontoret eller ett regionalkontor som formellt fattar besluten. Forumfrågan bör därför övervägas och regleras i lag eller förordning.

Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna

Utredningen gör bedömningen att förvaltningsdomstolarnas ärendemängd kommer att minska kraftigt och att anslagen kan minskas med 10 miljoner kronor.

Det är förvaltningsrättens uppfattning att de laglighetsprövningsmål som avser skolplacering, som domstolarna i dag hanterar och som genom förslaget kommer att försvinna, inte är betydande till antalet eller särskilt betungande för förvaltningsdomstolarna att hantera. Förvaltningsdomstolarna kommer vidare enligt förslaget tillföras en ny måltyp där det får anses var mycket oklart hur många eller hur resurskrävande målen kommer att vara. En anslagsminskning synes därmed inte vara befogad med hänsyn till det underlag som finns i betänkandet.

Utredningen föreslår dessutom att kommuner ska ges rätt att göra ett avdrag för merkostnader vid beräkningen av grundbeloppet. Det konstateras av utredningen att detta kan komma att leda till mer tvister mellan kommuner och enskilda huvudmän (s. 531). Det tas upp att detta kan leda till ökade kostnader i konsekvensanalysen både för kommuner och enskilda huvudmän (s. 652 och 656). Grundbeloppen ska fortsatt kunna överklagas till allmänna förvaltningsdomstolar. Utredningen har dock överhuvudtaget inte beaktat detta som en möjlig kostnadsökning i konsekvensanalysen för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Susanne Nilsson och rådmannen Maria Jolfors Detert. Föredragande har varit förvaltningsrättsfiskalen Emil Korsell.

Susanne Nilsson

Maria Jolfors Detert

/Emil Korsell